

Plan van aanpak

Evaluatie 2018 van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten

28 februari 2018

Afdeling Strategie en Coördinatie
Afdeling Onderzoek

Inhoud

INHOUD	2
INLEIDING	3
1	AANLEIDING VOOR DE EVALUATIE..... 5
2	BELEIDSCONTEXT 6
2.1	ONTSTAAN 6
2.2	EVOLUTIE 7
3	DOELSTELLINGEN VAN DE EVALUATIE EN BEOOGDE RESULTATEN..... 10
3.1	DOELSTELLINGEN 10
3.2	BEOOGDE RESULTATEN 10
4	KRIJTLIJNEN EN DRAAGWIJDTE VAN DE EVALUATIE 11
5	EVALUATIELUIKEN 12
5.1	EVALUATIE VAN DE INSCHAKELING IN HET BELEID EN VAN DE ROL EN POSITIE VAN DE IOF, DE INTERFACEACTIVITEITEN EN DE INTERFACEDIENSTEN 12
5.2	EVALUATIE VAN DE WIJZE WAAROP DE ASSOCIATIES DE DOELSTELLINGEN HEBBEN GEHAALD/VERVULD 12
5.3	EVALUATIE VAN DE RESULTATEN, PRESTATIES EN IMPACT VAN DE ASSOCIATIES M.B.T. DE IOF EN INTERFACEACTIVITEITEN 13
5.4	EVALUATIE VAN DE IOF EN INTERFACEACTIVITEITEN BINNEN EEN EVOLUERENDE BELEIDSCONTEXT 14
5.5	SWOT 14
5.6	ANALYSE EN BEOORDELING VAN DE ONTWERPEN VAN STRATEGISCHE PLANNEN 2019-2023 14
5.7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 14
6	ONDERDELEN VAN DE EVALUATIE EN METHODOLOGIE 15
6.1	ZELFEVALUATIE DOOR DE ASSOCIATIES M.B.T. DE IOF EN INTERFACEACTIVITEITEN 15
6.2	ONDERDELEN VAN DE EVALUATIE 15
6.3	EVALUATIEMETHODOLOGIE..... 15
6.4	PROCEDURE..... 15
6.4.1	<i>Algemeen</i> 15
6.4.2	<i>Timing</i> 16
6.4.3	<i>Op te leveren informatie</i> 16
7	UITVOERING EN PROCEDUREEL VERLOOP VAN DE EVALUATIE 17
7.1	OVERHEIDSOPDRACHT 17
7.2	BESCHIKBARE DOCUMENTEN 17
8	COMMUNICATIEAANPAK OVER DE RESULTATEN VAN DE EVALUATIE 18
9	AFSPRAKEN GEMAAKT MET DE ASSOCIATIES OP 5 DECEMBER 2017 EN 17 JANUARI 2018 19

Inleiding

De Industriële Onderzoeksfonds (IOF) en interfaceactiviteiten kaderen binnen het geheel van inspanningen van de Vlaamse Regering om de wisselwerking tussen de instellingen voor hoger onderwijs en economische actoren te versterken.

De decretale basis voor de Industriële Onderzoeksfonds wordt verstrekt in het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het Wetenschaps- en Innovatiebeleid (hierna W&I-decreet) genoemd. Een Industrieel Onderzoeksfonds is een intern bestemmingsfonds van de associatie en de middelen ervan dienen conform art. 57. van het W&I-decreet¹ te worden aangewend voor het strategisch basisonderzoek en het toegepaste onderzoek bij de partners van de associatie.

De interface-activiteiten worden in het W&I-decreet omschreven als activiteiten gericht op de bevordering van de samenwerking tussen de associatie en het bedrijfsleven, de economische valorisatie van het onderzoek dat de associatie uitvoert of de oprichting van spin-off-bedrijven.

De uitwerking van de decreetsbepalingen is opgenomen in het IOF- en interfacebesluit². Waar de interfaceactiviteiten (art. 7.) zich richten op de bescherming van de intellectuele eigendom, begeleiding bij de oprichting van spin-offs, het zoeken van partners, enz. zijn de Industriële Onderzoeksfonds opgezet als interne bestemmingsfondsen voor de financiering van zowel mandaten als projecten om de entiteiten van de universitaire associatie toe te laten een portefeuille aan toepassingsgerichte kennis op te bouwen.

Omwille van de verwantschap tussen beide instrumenten, is in 2009 de keuze gemaakt om beide instrumenten te bundelen in één beleidscyclus van 5 jaar. De vooropgestelde evaluatie sluit nu de tweede beleidscyclus af en zal als input dienen voor de nieuwe 5-jarencyclus.

Het strategisch basisonderzoek en het toegepast wetenschappelijk onderzoek gefinancierd door IOF-middelen heeft een economische of gemengd economische-maatschappelijke finaliteit en kan behoren tot alle wetenschappelijke disciplines.

De middelen die in 2018 voor de IOF ter beschikking staan, bedragen 32,792 miljoen euro.

Het IOF- en Interfacebesluit geeft in art. 4 aan waaraan deze middelen besteed kunnen worden. Ten minste 30% dient te worden besteed aan onderzoeksmandaten van onbepaalde duur en dit zowel junior mandaten als senior mandaten. Daarnaast kan maximaal 10% van deze middelen besteed worden aan octrooikosten. De dekking van de kosten, o.a. werkingsuitgaven en loonlasten verbonden aan het beheer van de via het IOF bekostigde mandaten en projecten en de werking van het IOF mag eveneens maximaal 10% bedragen.

De overige IOF-middelen kunnen volgens het IOF- en Interfacebesluit besteed worden aan:

- 1° werkingsuitgaven, uitrustingskosten en loonlasten voor onderzoeksprojecten met een minimale looptijd van één jaar en een projectbedrag van minstens 25.000 euro/jaar.
- 2° projectkostenvergoedingen ter ondersteuning van IOF-mandaten.

Het beheer van de IOF-middelen binnen de associatie is volgens art 58 van het W&I-decreet vastgelegd in een IOF-reglement en de besteding gebeurt op advies van een IOF-raad. Verder stelt artikel 5 van het IOF- en Interfacebesluit dat de interfacediensten instaan voor het dagelijks beheer van de via de IOF bekostigde mandaten en projecten en de werking van de IOF en het artikel 5 legt eveneens een minimum én diverse samenstelling van de industrieel Onderzoeksfondsraad op.

De IOF-middelen worden verdeeld over de universitaire associaties volgens een verdeelsleutel à rato van de prestaties van deze instellingen op 6, in 2014 in het IOF- en Interfacebesluit bepaalde, (gewogen) parameters (zie art.10. & art.11.):

- P1. het procentuele aandeel van de associatie in het totaal aantal doctoraatsdiploma's;
- P2. het gemiddelde procentuele aandeel van de associaties in het totale aantal publicaties enerzijds en in het totale aantal citaties anderzijds;
- P3. het gemiddelde procentuele aandeel van de associatie in de referentieperiode, in de industriële contractinkomsten;

¹ Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (W&I-decreet) (inclusief wijzigingen)

² Besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfonds en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap (hierna genoemd IOF- en Interfacebesluit) (inclusief wijzigingen)

- P4. het procentuele aandeel van de associatie in het geheel van de contractinkomsten uit het laatste afgesloten Europees Kaderprogramma waarvoor definitieve cijfers ter beschikking zijn voor activiteiten op het gebied van onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie;
- P5. het procentuele aandeel van de associatie in de referentieperiode, in het totale aantal:
- a. toegekende USPTO-octrooien³;
 - b. gepubliceerde aangevraagde en toegekende EPO-octrooien⁴;
 - c. en gepubliceerde aangevraagde octrooien conform het PCT⁵;
- P6. het procentuele aandeel van de associatie in de oprichting, in de referentieperiode, van spin-off bedrijven.

De middelen die in 2018 voor de interfaceactiviteiten ter beschikking zijn vanuit de subsidie, bedragen 2,92 miljoen euro. De Interfaceactiviteiten zijn vnl. dienstverlenende activiteiten.

Deze middelen kunnen volgens het IOF- en Interfacebesluit (art. 7) worden aangewend voor de financiering van personeels-, werkings- en overheadkosten voor de volgende mogelijke interfaceactiviteiten⁶:

- 1° bevordering van de wisselwerking tussen de associaties en het bedrijfsleven
- 2° bevordering van de economische valorisatie van het wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd binnen de associatie.

Daarnaast mag maximaal 10% van de subsidie besteed worden aan overheadkosten zoals centrale beheerskosten en algemene exploitatiekosten.

Wanneer deze activiteiten inkomsten genereren, dienen deze inkomsten opnieuw in de primaire activiteiten (opleiding, onafhankelijk onderzoek en ontwikkeling en verspreiding van onderzoeksresultaten) van de instelling geïnvesteerd te worden.

Ook deze Interfacemiddelen worden verdeeld over de universitaire associaties volgens het procentuele aandeel vermeld in het IOF- en Interfacebesluit (art.14.) dat gebaseerd is op de verdeling van het wetenschappelijk personeel in de universiteiten in de periode 2008-2012.

Het IOF- en Interfacebesluit geeft verder de precieze modaliteiten mee voor zowel de te hanteren definities als wat betreft de berekening van de verschillende parameters, waarbij ook rekening dient te worden gehouden met de bepalingen van het BOF-besluit van 2012⁷.

Om de vijf jaar stellen de associaties een strategisch plan op voor de IOF en de interfaceactiviteiten. Dit gebeurde voor het eerst voor de periode 2009-2013. De huidige strategische plannen bestrijken de periode 2014-2018 en lopen af eind 2018. Volgens art.21. van het IOF- en Interfacebesluit wordt er ook 5-jaarlijks een evaluatie uitgevoerd.

Voorliggend plan van aanpak heeft betrekking op deze evaluatie van de IOF en de interfaceactiviteiten en -diensten.

³ United States Patent and Trademark Office-octrooien

⁴ European Patent Office-octrooien

⁵ Patent Cooperation Treaty

⁶ Binnen de twee categorieën zijn er in het IOF- en Interfacebesluit (art. 7) per categorie nog een aantal activiteiten opgesomd die in het bijzonder in aanmerking komen.

⁷ Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

1 Aanleiding voor de evaluatie

Het besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten in de Vlaamse Gemeenschap (kortweg IOF- en Interfacebesluit) stelt in artikel 21:

“§ 1. Vijfjaarlijks vindt een evaluatie plaats van de activiteiten waarvoor de subsidies vermeld in Hoofdstuk V van dit besluit worden ingezet.

§ 2. De Vlaamse Regering evalueert vijfjaarlijks globaal de IOF en de interfaceactiviteiten met het oog op eventuele bijsturing. Hierbij worden ten minste volgende zaken onderzocht:

1° de toepassing van dit besluit;

2° de realisatie van de strategische plannen, vermeld in artikel 8;

3° de wetenschappelijke output en de resultaten op het vlak van economische valorisatie.

Tijdens de evaluatie worden nodige elementen verzameld om de ondersteuning van de interfaceactiviteiten en de IOF van de associaties eventueel bij te sturen.

Hierbij wordt rekening gehouden met het feit dat de overheid, voor wat betreft de interfaceactiviteiten, een co-financierder is.

De Vlaamse minister, bevoegd voor innovatie, kan nadere regels vastleggen voor die evaluatie.”

2 Beleidscontext

2.1 ONTSTAAN

////////////////////

Aanleiding voor het initiatief

a) Internationaal

De geboorte van het kennistransferdomein wordt vaak vereenzelvigd met de Bayh-Dole Act (1980). De context van de totstandkoming van dit stuk regelgeving is dan ook een perfect uitgangspunt. Stefan Coolsaet vermeldt hieromtrent:

“De samenwerking tussen universiteiten en de industrie is geen hedendaags fenomeen. Tussen het midden van de 18de eeuw en de Tweede Wereldoorlog werden het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek immers afgestemd op het oplossen van technische problemen in de landbouw en de industrie. Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog stond de federale overheid slechts in voor één vierde van het budget voor wetenschappelijk onderzoek. Door het succes van de ontwikkeling van nieuwe technologieën bestemd voor de oorlogsvoering (zoals atoomenergie en radar), ontstond na de Tweede Wereldoorlog een ‘sociaal contract’, waarbij het belang van het wetenschappelijk onderzoek voor de nationale belangen werd benadrukt. Het gevolg was dat 60% van het wetenschappelijk onderzoek door de federale overheid werd gefinancierd. De klemtoon lag niet langer op het oplossen van industriële problemen maar op het uitvoeren van basisonderzoek. Hierin kwam een kentering einde jaren '70. De oorzaken waren het ontstaan van industrieën met diepe wortels in het wetenschappelijk onderzoek (micro-elektronica software, biotechnologie), een verminderde competitiviteit van de Amerikaanse bedrijven tegenover het buitenland, en de verhoogde kosten van wetenschappelijk onderzoek. Eén van de manieren om de samenwerking tussen universiteiten en de industrie weer aan te moedigen was via de wetgeving inzake IER.[Intellectuele Eigendomsrechten] Waar het integreren van onderzoek in de doelstellingen van een universiteit een eerste academische revolutie was – traditioneel bestond de doelstelling van een universiteit uit het verstrekken van onderwijs – vormt de recente integratie van de bevordering van de economische ontwikkeling in de doelstellingen een tweede academische revolutie.”

b) Nationaal

b.1 Het (prille) begin

De kerntaken van de universiteiten waren van oudsher het verrichten van wetenschappelijk onderzoek en het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs. De ‘dienstverlening aan de gemeenschap’ is van recentere datum met een vermelding in de wetgeving⁸ dat een voltijdse opdracht van onderwijzend personeel naast onderwijs- en onderzoeksactiviteiten ook activiteiten van dienstverlening aan de gemeenschap kan omvatten. De gewijzigde wettekst zweeg over de opdrachten van de andere personeelsleden van de universiteiten én over de doelmatige inzet van de universitaire geldmiddelen.

b.2 Uitbouw van het Vlaams beleid

Enkele jaren na deze wet droeg de derde staatshervorming (1988-1989) de bevoegdheid voor het onderwijs bijna volledig over aan de gemeenschappen.

Het decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991 gaf reeds een andere omschrijving van de universitaire opdrachten. Artikel 4 van het decreet vertaalde dit naar:

“Universiteiten zijn terzelfdertijd werkzaam op het gebied van het academisch onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek en de wetenschappelijk dienstverlening ten voordele van de samenleving. In de mate dat zulks aangewezen is voor hun zending, kunnen zij hieromtrent overeenkomsten afsluiten met openbare of privaatrechtelijke instellingen of personen.”

Het daaropvolgende decennium is een reglementaire uitbouw van de ‘organisatorische’ aspecten van valorisatie waarneembaar. De derde functie (met name de maatschappelijke dienstverlening) werd voor de hogescholen ingeschreven in het decreet betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap van 13 juli 1994.

Op 23 februari 1994 zag het decreet betreffende wetenschappelijke dienstverlening door de universiteiten en betreffende de relaties van de universiteiten met andere rechtspersonen het licht. Ongeveer een jaar later

⁸ wet van 21 juni 1985 betreffende het onderwijs wijzigde artikel 21 van de wet van 28 april 1953 betreffende de inrichting van het universitair onderwijs door de Staat

werd dit decreet uitgebreid tot de hogescholen. Achterliggende overwegingen voor dit decreet en de uitbreiding waren o.a. dat research steeds kapitaalintensiever wordt waardoor het gewenst is dat universiteiten en hogescholen naast de financiering van de overheid ook trachten bijkomende middelen te verwerven door het valoriseren van hun know-how en apparatuur en dat deze gestructureerde contacten van universiteiten en hogescholen met het economische leven ook voordelen kunnen hebben. Daarnaast werd ook aangegeven dat het niet meer aanvaard wordt dat nieuwe vindingen of technologieën die uitgewerkt werden in labo's van universiteiten of hogescholen zonder return voor de instellingen en hun medewerkers worden overgenomen en gevaloriseerd door bedrijven. Men concludeert hierbij dat aangezien de financiering van de universiteiten en hogescholen in overgrote mate van de overheid komt en de return die een instelling verwerft dus ook onrechtstreeks een return naar de gemeenschap toe is, het aan de overheid is om de contouren te bepalen waarbinnen deze relaties met het economische leven zich moeten afspelen.

Het decreet betreffende het onderwijs IX van 14 juli 1998 regelde tot slot de vermogensrechten op vindingen aan universiteiten, d.m.v. art. 169ter. Het artikel kent de vermogensrechten op vindingen die gedaan worden door personeelsleden van de universiteiten toe aan de instellingen. De onderzoeker kreeg het recht op een (bij intern reglement vastgesteld of overeengekomen) billijk aandeel in de opbrengsten die de universiteit uit de exploitatie van zijn vinding verwerft.

2.2 EVOLUTIE

////////////////////

a) De opstart/goedkeuring van het initiatief

Vanuit deze achtergrond startte in het jaar 1998 de interfacesubsidie. In afwachting van het latere decreet betreffende het voeren van een beleid ter aanmoediging van de technologische innovatie (18/05/1999), werd in het najaar een ad-hoc subsidiebesluit goedgekeurd. Er werd het (voormalige) IWT een coördinerende rol toegediend. In 2002 kreeg de subsidie een reglementaire basis.

Kort na de start van de interfacesubsidie werd de oprichting van instrumenten ter versterking van het basisonderzoek aan de universiteiten vooropgesteld, "om de ontwikkeling van bestaande economische sectoren te verzekeren en er nieuwe te doen ontstaan." De beleidsbrief "Wetenschappen en Technologische Innovatie. Beleidsprioriteiten 2003-2004" vulde dit concreet in met de Industriële Onderzoeksfondsen:

"Zoals het BOF en het FWO Vlaanderen voor het grensverleggend wetenschappelijk onderzoek elkaar aanvullen, zal deze financiering complementair zijn met het op Vlaams niveau beheerd financieringskanaal voor basisonderzoek (zie 3.2.1). Via semivaste mandaten voor onderzoekers zal er een meer permanente, ondersteunende omkadering voor de samenwerking met de industrie komen. De nood aan deze omkadering is door de universiteiten vaak aangeklaagd en wordt beschouwd als een hinderpaal bij de verdere uitbouw van het industrieel gericht onderzoek aan de universiteiten. De evolutie van de per universiteit toegekende middelen zullen gekoppeld worden aan de resultaten behaald in samenwerking met de industrie".

Het hogeronderwijslandschap was n.a.v. de Bolognaverklaring (1999) ondertussen uitgebreid door de oprichting van (vijf) universitaire associaties in 2003. Deze nieuwe rechtspersonen hadden tot doel enerzijds de invoering van de BaMa-structuur zo optimaal mogelijk te realiseren en te organiseren en anderzijds de aanzet te vormen tot een hervorming van het hoger onderwijs die in essentie de academisering van het hoger niet universitair onderwijs betreft. Dit academiseringsproces van inkanteling van de masteropleidingen van de hogescholen in de universiteiten is nu afgerond. (Uitzonderingen zijn de Hogere zeevaartschool en Kunstopleidingen die met hun masteropleidingen hogeschool blijven en niet universitair zijn geworden.)

In 2004 kende de Vlaamse Regering middelen toe aan de Industriële Onderzoeksfondsen die werden ingesteld in de schoot van elke Vlaamse universiteit, behalve de Katholieke Universiteit Brussel (die geen partner is van een associatie). Het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 regelde deze financiering voor de jaren 2004-2005.

De beleidsnota Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel 2004-2009 vult de beleidsbrief uit 2003-2004 (hoger vermeld) aan:

"Bovendien vormt het IOF een instrument dat aan de universiteiten de mogelijkheid biedt om in de schoot van de associaties met de hogescholen een geïntegreerd beleid te voeren om het kennispotentieel dat in deze instellingen aanwezig is, verder uit te bouwen en te valoriseren.

Aangezien in het kader van de academisering het onderzoek dat in de hogescholen wordt verricht, moet aansluiten bij het verstrekte onderwijs, heeft het immers vooral een toepassingsgericht karakter.”

Het ad-hoc-besluit aangaande de IOF werd in 2006 hernieuwd en deels herzien, met als doel de toegang van de hogescholen tot de IOF-middelen te verbeteren en een geïntegreerd beleid inzake basisonderzoek binnen elke associatie te bevorderen. Op 8 december 2006 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan het besluit betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen in 2006 en 2007, nadien verlengd voor 2008.

b) De evaluaties van de IOF en de interfaceactiviteiten

Nadat de IOF na de invoering ervan in 2004 een aantal jaren op ad-hoc basis waren gefinancierd, werden zij in 2007-2008, door het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI), geanalyseerd.

De interfaceactiviteiten van de universiteiten worden sinds oktober 1998 gesubsidieerd (cf. supra). Waar dit voor sommige universiteiten min of meer het startpunt betekende voor de uitbouw van interfacediensten, entte deze subsidie zich bij andere universiteiten op reeds lang bestaande structuren. Nadat de subsidie in 2002 een reglementaire basis kreeg, met een beleidscyclus van 5 jaar, werden de interfaceactiviteiten in 2007-2008 parallel met de IOF in opdracht van EWI geëvalueerd.

Deze eerste evaluatie in 2007-2008 stelde enerzijds dat het effect van het interfacebeleid op het ogenblik van de evaluatie zich vooral had vertaald in de toename van het aantal dossiers contractonderzoek en coöperatief onderzoek dat wordt ondersteund, maar anderzijds ook dat het interfacebeleid nog geen echt manifest accelererende impact had gehad (wanneer gekeken werd naar octrooiaanvragen en spin-off-creatie). Verder stelde de evaluatie dat het interfacebeleid in de toekomst meer aandacht zou moeten hebben voor valorisatie die zich hoger/verder in de waardeketen bevindt.

Met betrekking tot de eerste opdracht van de interfacediensten, met name het bevorderen van de samenwerking tussen universiteiten en bedrijven, stelde het rapport dat er nog een weg af te leggen was. De rol van interfacediensten als initiatiefnemer, ondersteuner en katalysator van proactieve, innovatieve ontsluiting van academische kennis ten voordele van de economie diende daarom nog verder worden uitgebouwd en verbreed. Interfacediensten dienden volgens het rapport ook een meer proactieve rol te spelen in het onderzoeksproces. Het moest hierbij de ambitie zijn om het valorisatiepotentieel in een nog vroeg stadium van elk onderzoekstraject te overwegen en te ondersteunen als mogelijke uitkomst. Om dit mogelijk te maken werd een meer bedrijfsmatige aanpak aangeraden waarbij een mix van hoogwaardige competenties noodzakelijk is. Als belangrijke aanbeveling voor het beleid stelde het rapport voor om de financiering te richten op een aantal indicatoren die ook oog hebben voor de onderlinge samenwerking.

In navolging van deze evaluatie, wijdde zowel de beleidsbrief Economie, Ondernemen Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel van 2008-2009 als en de beleidsnota Wetenschappelijk Onderzoek en Innovatie 2009-2014 van de Vlaamse Regering 2009-2014 aandacht aan beide instrumenten.

In het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en de financiering van het Wetenschaps- en Innovatiebeleid (W&I-decreet) werd de decretale basis voor de Industriële Onderzoeksfondsen gelegd en de interface-activiteiten nader gedefinieerd. Op 29 mei 2009 volgde het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap. Met dit IOF- en Interfacebesluit hebben de IOF en de interfacediensten een gezamenlijke juridische basis en wordt uitvoering gegeven aan de bepalingen van het W&I-decreet.

In 2013 werd er een tweede evaluatie uitgevoerd van de IOF en de interfaceactiviteiten⁹. Aangezien het de interfacediensten bij de universitaire associaties zijn die (ter ondersteuning van de IOF-raad) instaan voor het dagelijks beheer van de IOF en de uitvoering van de interface-activiteiten, had de evaluatie ook betrekking op de werking en organisatie van deze diensten, alsook ook op de andere organen die bij de IOF betrokken zijn, zoals de IOF-raad. Een aanbeveling van deze evaluatie was om het aandeel van deze financiering t.o.v. de financiering van andere types van onderzoek (fundamenteel en toepassingsgericht) meer in evenwicht te brengen met de derde missie van de universitaire associaties, nl. maatschappelijke

⁹ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_iof_en_interface_2013_samenvatting.pdf voor de samenvatting van deze evaluatie.

dienstverlening, om deze naar behoren te kunnen uitvoeren. Ook werd er vastgesteld dat de missies, zoals in de toenmalige strategische plannen gepresenteerd, sterk verschillen per associatie en dat de verschillen in performantie van de associaties voornamelijk te wijten waren aan de verschillen in levensduur, omvang en competenties van de respectievelijke interfacediensten. Daarnaast werd er opgemerkt dat er na de vorige evaluatie extra aandacht besteed is aan de onderlinge samenwerking. Tot slot werden er in deze evaluatie ook een aantal verbeterpunten voor de regelgeving meegeven. De meeste hiervan hadden betrekking op de IOF-verdeelsleutel en de parameters die daarbij gebruikt werden.

c) Huidige kader

Sinds de vorige evaluatie in 2013 zijn er nog twee maal (belangrijke) wijzigingen aangebracht aan het IOF- en Interfacebesluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009. Deze wijzigingen worden hierna toegelicht.

In de aanbevelingen van de evaluatie van 2013, mede door het toen recent gewijzigde landschap van het hoger onderwijs waarin de nieuwe geïntegreerde geacademiseerde opleidingen een sterkere onderzoeksbetrokkenheid en -kwaliteit zouden ontwikkelen, was er de noodzaak om in het IOF- en Interface-financieringsmodel reglementair een basisfinanciering nl. 'gegarandeerd minimum' te voorzien. Hierdoor werd er voor de kleine en middelgrote associaties een financiële duurzaamheid ingebouwd die de schaafeffecten op het subsidieaandeel van de grote associaties gedeeltelijk neutraliseerde.

De wijziging in de regelgeving via BVR 23 mei 2014¹⁰ zorgde voor een gegarandeerd minimumbedrag, berekend op basis van het maximale procentuele aandeel van de associatie in de IOF over de jaren 2009-2013 en het totale subsidiebedrag voor de IOF in 2013.

Daarnaast heeft de integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten en het samenbrengen van de overige hogescholen in associaties geleid tot een wijziging in de samenstelling van de IOF-raden.

Tot slot werden er nog een heel aantal (meer beperkte) wijzigingen aangebracht zoals:

- aanpassing in definities zodat het IOF- en Interfacebesluit in overeenstemming bleef met de de (toen) actuele regelgeving;
- verruiming van de IOF-mandaten, zodat niet enkel de uitvoering maar ook de organisatie van toegepast wetenschappelijk onderzoek of strategisch basisonderzoek in rekening kan gebracht worden;
- plafonnering van aanwendbaar van subsidie voor de stijgende octrooikosten;
- neerwaartse bijstelling van de minimale projectgrootte omwille van de zaaifinaliteit van de IOF;
- verduidelijking van bepaalde activiteiten en (overhead)kosten;
- afstemming van de indieningsdatum van het strategisch plan op de start van het academiejaar;
- uitbetalingsritme van de saldi;
- technische correcties of verduidelijkingen;
- ...

In 2014 werden er extra middelen toegekend aan de IOF in het kader van het competitiviteitsplan¹¹.

Begin 2016¹² werd de regelgeving nogmaals gewijzigd. Het ging om een toevoeging van de United States Patent and Trademark Office-octrooien in parameter 5 en een verduidelijking in parameter 6.

¹⁰ Besluit van de Vlaamse regering van 23 mei 2014 tot wijziging van besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten in de Vlaamse Gemeenschap

¹¹ VR 2014 0404 DOC.0504

¹² VR 2016 1501 DOC..0025/1 en DOC.0025/2

3 Doelstellingen van de evaluatie en beoogde resultaten

3.1 DOELSTELLINGEN

////////////////////////////////////

De doelstelling van de evaluatie in de meest enge zin is aangegeven in (artikel 21 van) het IOF- en interfacebesluit en luidt dat de Vlaamse Regering vijfjaarlijks globaal de IOF en de interfaceactiviteiten evalueert met het oog op eventuele bijsturing en dit minstens op het vlak van de toepassing van het IOF- en Interfacebesluit, de realisatie van de strategische plannen en de wetenschappelijke output en de resultaten op het vlak van economische valorisatie.

Daarnaast is het vanzelfsprekend dat de evaluatie ook rekening zal houden met het ruimere beleidskader en met de voorgaande evaluaties.

3.2 BEOOGDE RESULTATEN

////////////////////////////////////

Als resultaten van de evaluatie worden minstens verwacht:

- Analyse en beoordeling van de mate waarin en de wijze waarop de associaties de vooropgestelde doelstellingen en de strategische plannen (in de periode 2014-2018) hebben gehaald of uitgevoerd.
- Analyse en beoordeling van de governance t.a.v. de IOF en de interfaceactiviteiten.
- Analyse en beoordeling van de positie en rol van zowel de IOF, de interfaceactiviteiten als de interfacediensten in het ruime beleidskader en t.a.v. andere financieringskanalen en/of beleidsinstrumenten.
- Analyse en beoordeling van de huidige regelgeving.
- Analyse en beoordeling van de prestaties, resultaten en impact van de interfaceactiviteiten en interfacediensten en dit op verschillende vlakken (wetenschappelijke, economisch en maatschappelijk) en zowel lokaal, regionaal als internationaal.
- Analyse en beoordeling van de evolutie die de IOF, de interfaceactiviteiten en de interfacediensten sinds de vorige evaluatie(s) hebben doorgemaakt en in het bijzonder de wijze waarop rekening werd gehouden met de conclusies en aanbevelingen van de vorige evaluatie.
- SWOT-analyse.
- Blik op de toekomst: analyse en beoordeling van het 'ontwerp' van strategisch plan 2019-2023 van elke associatie voor de nieuwe periode.
- Conclusies en aanbevelingen betreffende een verbeterde werking en inschakeling in het ruime beleidskader en dit rekening houdend met de uitdagingen en bedreigingen waarmee de IOF, de interfaceactiviteiten en de interfacediensten in de toekomst zullen worden geconfronteerd.

De evaluatie moet leiden tot een rapport dat aanbevelingen bevat betreffende de elementen voor een eventuele bijsturing. Deze bijsturingen kunnen zich zowel bevinden op het vlak van het IOF- en Interfacebesluit, het ontwerp van de strategisch plan van elke associatie, de werking of op andere vlakken.

4 Krijtlijnen en draagwijdte van de evaluatie

De evaluatie spitst zich toe op de in deel 3 opgesomde analyses. De krijtlijnen van de evaluatie worden verder verduidelijkt aan de hand van de onderscheiden evaluatieluiken (zie deel 5).

Aantal randvoorwaarden:

Inhoudelijk: De opdracht omvat onder meer de evaluatie van de IOF en de interfaceactiviteiten sinds de vorige evaluatie in 2013. De evaluatie kijkt ook naar het ruime beleidskader en de regelgeving waarbinnen IOF, de interfaceactiviteiten en de interfacediensten zich bevinden.

Financieel: De middelen die vrijgemaakt worden voor een evaluatie staan zo veel mogelijk in verhouding tot de financiële impact van het voorwerp van de evaluatie. Deze middelen bedragen maximum 83.000 euro en zijn beschikbaar bij het Departement EWI.

Juridisch: Art. 21 van het IOF- en Interfacebesluit geeft aan dat de IOF en de interfaceactiviteiten dienen geëvalueerd te worden en dat hierbij rekening dient gehouden te worden met een aantal elementen, zoals vermeld onder punt 1.

Timing: Er is geen concrete timing opgelegd in het IOF- en Interfacebesluit, behalve dat er om de vijf jaar een evaluatie plaats dient te vinden; de vorige evaluatie werd in 2013 uitgevoerd. Er wordt voor gekozen om de evaluatie af te ronden tegen ten laatste eind oktober 2018. (Volgens het IOF- en Interfacebesluit dienen de associaties vóór 1 oktober 2018 formeel elk hun nieuw strategisch plan 2019-2023 ter validatie aan de minister voor te leggen.)

5 Evaluatieluiken

De in punt 3 aangehaalde analyses worden hier verder beschreven in een aantal evaluatieluiken. Deze luiken dienen in de evaluatieopdracht te worden opgenomen maar vormen geen exhaustieve opsomming. De gekozen evaluatieonderwerpen (per luik) zijn niet altijd even strikt van elkaar te scheiden. Overlappen tussen de luiken zijn dan ook niet uitgesloten.

In de omschrijving van deze luiken is een eerste aanzet gegeven voor een set evaluatievragen. Het is hierbij de bedoeling dat ze (onder meer door de consultant) verder worden uitgewerkt, om zo te komen tot een set van relevante evaluatievragen die leiden tot een goed onderbouwde evaluatie die tegemoetkomt aan de elementen aangedragen in de verschillende luiken.

5.1 EVALUATIE VAN DE INSCHAKELING IN HET BELEID EN VAN DE ROL EN POSITIE VAN DE IOF, DE INTERFACEACTIVITEITEN EN DE INTERFACEDIENSTEN

Om de missie, doelstellingen en opdrachten betreffende de IOF, de interfaceactiviteiten en de interfacediensten te kunnen realiseren, hebben de associaties voor de periode 2014-2018 strategische plannen opgesteld, die gevalideerd zijn door de minister. Er dient beoordeeld welke rol en positie de IOF, Interfaceactiviteiten en Interfacediensten op basis van deze strategisch plannen innemen in het ruime beleidskader.

In dit luik wordt een analyse en beoordeling verwacht van de (geëvolueerde en evoluerende) rol en de positie van de IOF, de interfaceactiviteiten en de interfacediensten. Hierbij dienen twee perspectieven in aanmerking te worden genomen, nl.

- een intern perspectief van de IOF en interfaceactiviteiten als beleidsinstrument binnen de respectievelijke associaties en over de associaties heen; de positie t.o.v. andere instrumenten dient hier in kaart gebracht te worden.
- een extern perspectief waarbij de IOF en de interface-activiteiten bekeken worden als beleidsinstrument voor de Vlaamse overheid, binnen het ruime EWI-beleidskader, het gehele (onderzoeksfinancierings)veld, alsook binnen de wetenschappelijke en economisch-maatschappelijke realiteit. Zo dient deze evaluatie in te gaan op welke wijze de strategische plannen zijn ingeschakeld in de doelstellingen van het EWI-beleid en hoe associaties m.b.t. de IOF en de interfacediensten zich positioneren t.o.v. andere actoren in het veld. Alle strategische plannen dienen te worden getoetst aan de initiële en huidige beleidsdoelstellingen.

Hierbij is het belangrijk ook te analyseren in welke richting en mate de huidige regelgeving de werking en de prestaties heeft beïnvloed. Naast het IOF- en Interfacebesluit dient ook andere voor de IOF en de interfaceactiviteiten/-diensten relevante regelgeving meegenomen te worden in deze oefening.

In deze analyses dienen ook andere lopende evaluaties m.b.t. de 2de geldstroom meegenomen te worden. Ook vergelijkingen op internationaal vlak zijn hier een mogelijkheid.

5.2 EVALUATIE VAN DE WIJZE WAAROP DE ASSOCIATIES DE DOELSTELLINGEN HEBBEN GEHAALD/VERVULD

De doelstellingen en taken van de IOF en de interfaceactiviteiten zijn bepaald in het W&I-decreet, het IOF- en Interfacebesluit en de goedgekeurde strategische plannen.

De bedoeling van dit luik van de evaluatie is om na te gaan in welke mate en op welke wijze de associaties deze doelstellingen en taken m.b.t. de IOF en de interfaceactiviteiten hebben gerealiseerd en dit in de periode 2013-2018 aansluitend op de voorgaande evaluatie.

Het gaat dan zowel over de toepassing van het W&I-decreet en IOF- en Interfacebesluit als de uitvoering van de strategische plannen.

Bepaalde werking, met name het beheer van de Industriële Onderzoeksfondsen via een IOF-reglement en Industriële Onderzoeksfondsraad, is bv. reeds geregeld door het W&I-decreet en het IOF- en Interfacebesluit.

6 Onderdelen van de evaluatie en methodologie

6.1 ZELFEVALUATIE DOOR DE ASSOCIATIES M.B.T. DE IOF EN INTERFACEACTIVITEITEN

De associaties zullen conform het algemeen beleidskader van het Departement EWI een zelfevaluatie opstellen. Deze zelfevaluatie bestaat uit een ex-postgedeelte, een terugblik op de voorbije periode van de strategische plannen, en een ex-antegedeelte, een vooruitblik die in essentie bestaat uit een 'ontwerp' van strategisch plan voor een volgende termijn.

De volledige zelfevaluatie wordt beschouwd als een werkdocument dat input levert voor de evaluatie. Het ex-antegedeelte wordt eveneens beschouwd als een werkdocument en een deel kan dan verder evolueren tot een definitief 'formeel' strategisch plan.

Voor deze beide delen (ex-postgedeelte en ex-antegedeelte) van de zelfevaluatie wordt door EWI een leidraad opgesteld, nl. een tekst met thema's en vragen die gehanteerd kan worden bij het opstellen van de zelfevaluatie (zie Bijlage 2).

Belangrijk te vermelden is dat de associaties jaarlijks al rapporteren. Het geenszins de bedoeling om deze zelfde informatie nogmaals op te vragen n.a.v. het opstellen van de zelfevaluatie.

6.2 ONDERDELEN VAN DE EVALUATIE

De werkzaamheden die in het kader van deze evaluatie dienen te worden uitgevoerd, moeten uitmonden in een globaal eindrapport en een individueel rapport per associatie waarin alle evaluatieluiken en bijhorende -vragen aan bod komen.

Voor de uitvoering van deze evaluatie, kan o.m. gebruik gemaakt worden van de verslaggeving van de associaties in het kader van de IOF en de interfaceactiviteiten, de zelfevaluatie(s), specifieke strategische plannen, enz.

6.3 EVALUATIEMETHODOLOGIE

Van de consultant aan wie die deze evaluatieopdracht wordt toegewezen, wordt verwacht dat hij/zij, in het kader van de evaluatiedoestellingen, de evaluatieluiken op basis van eigen ervaringen en inzichten vertaalt naar een samenhangende set van evaluatievragen. Behalve de zelfevaluatie, dient de consultant alle hoger vermelde onderdelen van de evaluatie op zich te nemen en te vertalen naar een plan van uitvoering waarin voorgestelde methodologie wordt toegelicht en beargumenteerd.

Op een aantal vlakken blijft de door de consultant in te zetten evaluatiemethodologie, en de invulling van deze methodologie, open. Desalniettemin wordt verwacht dat de methodologie voor deze evaluatie (deels uitgevoerd door de consultant) minstens volgende elementen omvat:

- deskstudie;
- consultatie van een aantal betrokken actoren en stakeholders (Vlaamse overheid, associaties, ...);
- beoordeling door een internationaal panel van experts;
- SWOT;
- het opstellen van een zelfevaluatie bestaande uit een ex-post- en ex-anteluik.

6.4 PROCEDURE

6.4.1 Algemeen

De evaluatie zal uitgevoerd worden door een externe consultant. De externe consultant moet over voldoende kennis en inzicht beschikken met betrekking tot zowel beleidsevaluatie op zich, tot het

onderwerp van de evaluatie zelf als tot de Vlaamse W&I-context en ruimere beleidscontext (federaal, Europees, internationaal).

De evaluatie zal begeleid worden door een stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het Departement EWI (zowel de evaluatiecel van de afdeling Strategie en Coördinatie als de dossierbehandelaar voor de IOF en de interfaceactiviteiten van de afdeling Onderzoek) als de dossierbehandelaar die instaat voor de opvolging van de samenwerking tussen de associaties m.b.t. de IOF en de interfaceactiviteiten vanuit het Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) zijn opgenomen. Verder wordt een vertegenwoordiger van de minister bevoegd voor het Wetenschaps- en Innovatiebeleid in de hoedanigheid van waarnemer, opgenomen in de stuurgroep.

De externe consultant wordt uitgenodigd deel te nemen aan de stuurgroep maar maakt er geen deel van uit.

De stuurgroep volgt het verloop van het evaluatieproces op, fungeert als klankbord, valideert bepaalde keuzes en/of documenten en kan waar nodig bijsturen. De rapportering over de evaluatie vindt plaats aan de leden van de stuurgroep die de kwaliteit van het geleverde werk bewaakt. Ten slotte ziet de stuurgroep erop toe dat de evaluatie door de externe consultant resulteert in concrete aanbevelingen die inpasbaar zijn in de regelgeving.

De dagelijkse opvolging van de uitvoering van de evaluatieopdracht gebeurt door de operationele werkgroep. Deze werkgroep staat ook in voor de voorbereiding van de stuurgroepvergaderingen. De operationele werkgroep is samengesteld uit de vertegenwoordigers van het Departement EWI, nl. uit de evaluatiecel en uit de afdeling die de IOF en interfaceactiviteiten inhoudelijk opvolgt.

6.4.2 Timing

- Jan 2018: Toelichting plan van aanpak aan de associaties
- Midden feb 2018: Validering plan van aanpak
- Midden feb 2018: Opstart aanbesteding evaluatieopdracht
- 29 maart 2018: Afronding aanbesteding evaluatieopdracht
- 29 maart 2018: Start evaluatie met eerste stuurgroepvergadering
- 31 maart 2018: Opleveren ex-post luik zelfevaluatie
- 30 apr 2018: Opleveren jaarverslaggeving
- 15 jun 2018: Opleveren ex-ante luik zelfevaluatie met inbegrip van ontwerp van strategisch plan (niet als formeel document)
- Eind jun 2018: Internationaal expertenpanel
- Midden sep 2018: Evaluatie opleveren (ontwerprapportering)
- Okt 2018: Definitief eindrapport
- Okt 2018: Mededeling resultaten aan direct betrokkenen
- Dec 2018: Nazorggesprek

6.4.3 Op te leveren informatie

- Tussentijdse rapportering
- Eindrapportering bestaande uit een algemeen hoofdrapport en deelrapporten per associatie.

7 Uitvoering en procedureel verloop van de evaluatie

7.1 OVERHEIDSOPDRACHT

////////////////////////////////////

Zoals eerder vermeld wordt voor de evaluatie een beroep gedaan op een externe consultant. Deze consultant wordt aangesteld via een aanbestedingsprocedure. Het is de bedoeling betreffende procedure eind maart 2018 af te ronden. De afdeling Strategie en Coördinatie (ASC), met name de evaluatiecel, staat in voor het geheel van (de afhandeling van) de aanbestedingsprocedure. Dit omvat zowel het voortraject, de eigenlijke aanbestedingsprocedure als de opvolging van de uitvoering van de opdracht.

7.2 BESCHIKBARE DOCUMENTEN

////////////////////////////////////

Volgende informatie zal ter beschikking worden gesteld aan de consultant, hetzij als bijlage bij het bestek, hetzij op de relevante websites, hetzij elektronisch op te vragen bij het Departement EWI:

- Vóór het opstellen van de offerte
 - het evaluatierapport van 2013;
 - Publieke documenten zoals:
 - Decreet 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps-en innovatiebeleid, gewijzigd bij de decreten van 9 juli 2010, 21 december 2012, 25 april 2014, 19 juni 2015, 3 juli 2015, 20 november 2015, 23 december 2016 en 17 november 2017 (W&I-decreet);
 - Besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 1 april 2011, 23 mei 2014 en 15 januari 2016;
 - Beleidsbrieven en beleidsnota's van de Vlaamse overheid;
 - Antwoorden op parlementaire vragen m.b.t. de IOF en de Interfaceactiviteiten.
- Bij de plaatsing van de opdracht (of later):
 - strategische plannen van elke associatie voor de periode 2014-2018;
 - jaarlijkse rapportering IOF en Interfaceactiviteiten en financiële verslaggeving van elke associatie;
 - gezamenlijke jaarlijkse rapportering over de samenwerking tussen de interfacediensten en -activiteiten van de associaties;
 - overzichten van de verdeling van de jaarlijkse subsidies voor de periode 2010-2018 en de waarden van de bijhorende parameters van de vijf associaties;
 - het IOF-reglement van elke associatie;
 - de door elke associatie opgestelde zelfevaluatie (ex-post en ex-ante) en een ontwerp van strategisch plan 2019-2023 (juni 2018);
 - rapporten uit de FRIS-databank met informatie over de IOF-projecten en IOF-mandaten per associatie en aanverwante cijfers;
 - verwante evaluatierapporten betreffende instrumenten/acties gesitueerd binnen de 2de geldstroom;
 - andere relevante documenten.

8 Communicatieaanpak over de resultaten van de evaluatie

Cf. de communicatiestrategie betreffende beleidsevaluaties (zie <http://www.ewi-vlaanderen.be/ewi/wat-doen-we/beleidsevaluatie>).

9 Afspraken gemaakt met de associaties op 5 december 2017¹³ en 17 januari 2018¹⁴

Op 5 december 2017 vond een VLIR-werkgroep TTO plaats. De evaluatie van de IOF en de interfaceactiviteiten was een agendapunt op deze vergadering. Hierop werd door de evaluatiecel een presentatie gegeven m.b.t. het algemene evaluatiekader en de evaluatiepraktijk die het Departement EWI hanteert.

Daarnaast werden ook reeds meer specifieke vragen m.b.t. de aanpak van de evaluatie van de IOF en de interfaceactiviteiten gesteld en beantwoord. De leidraad m.b.t. het opstellen van de zelfevaluatie werd reeds overgemaakt aan de genodigden en besproken tijdens de vergadering.

Volgende afspraken werden op dit overleg gemaakt:

- Wat de timing van de zelfevaluatie betreft, wordt voor het opleveren van het ex-postgedeelte van de zelfevaluatie de deadline van eind maart 2018 afgesproken. Voor het ex-ante luik van de zelfevaluatie met inbegrip van een ontwerp van strategisch plan wordt begin juni 2018 als deadline voor indiening afgesproken.
- Er zal minstens een Engelstalige samenvatting ter beschikking zijn van beide onderdelen van de zelfevaluatie. Mogelijk wordt het gehele document in het Engels opgeleverd (of naderhand vertaald) maar dit wordt in een later stadium door de associaties nog bepaald.
- De leden van de VLIR-werkgroep TTO zullen fungeren als contactpersonen voor de associaties in het kader van deze evaluatie.

Op het tweede overleg op 17 januari 2018 werden de grote lijnen van het voorliggend ontwerp van plan in een presentatie toegelicht door de evaluatiecel. Op vraag van de leden van de VLIR-werkgroep TTO werd er op verschillende onderdelen dieper ingegaan en verduidelijking gegeven. De reeds gemaakte afspraken wat betreft timing werden bevestigd door de TTO-verantwoordelijken van de vijf associaties. Er werden geen bijkomende afspraken gemaakt. Voorliggend plan van aanpak wordt ook elektronisch overgemaakt aan de contactpersonen van de associaties.

¹³ Aanwezigen: Departement EWI: Els Vermander (Evaluatiecel), Rita Hauchecorne (Afdeling Onderzoek)
VLIR-werkgroep TTO: Danielle Gilliot (VLIR), Paul Van Dun (AKU Leuven), Sonja Haesen (UABrussel), Elke Piessens (AUHLimburg), Jorgen Joossens (AUHAntwerpen), Ingrid Merchiers (AUGent), Veerle Hellemans (UABrussel), Ilse Bockstael (AUHAntwerpen)

¹⁴ Aanwezigen: Departement EWI: Els Vermander (Evaluatiecel), Rita Hauchecorne (Afdeling Onderzoek)
VLIR-werkgroep TTO: Danielle Gilliot (VLIR), Paul Van Dun (AKU Leuven), Sonja Haesen (UABrussel), Elke Piessens (AUHLimburg), Jorgen Joossens (AUHAntwerpen), Wim Van Camp (AUGent), Veerle Cauwenberg (AKU Leuven), Veerle Hellemans (UABrussel), Ilse Bockstael (AUHAntwerpen).

Bijlage 1 : Tijdschema

